

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัย “การวิเคราะห์กระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร” ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการศึกษา วิธีที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์บทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในคอลัมน์หนังคลาสสิก ในนิตยสารสตาร์พิกส์ ปี พ.ศ. 2548 และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ ประวิทย์ แต่งอักษร ในฐานะผู้ผลิตบทวิจารณ์ภาพยนตร์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เอื้อประโยชน์ในการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน อันได้แก่ ข้อมูลประเภทเอกสาร และข้อมูลประเภทบุคคล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

1.1 บทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร

บทวิจารณ์ภาพยนตร์ทุกชิ้นของ ประวิทย์ แต่งอักษร ที่ปรากฏในนิตยสารสตาร์พิกส์ ประจำปี พ.ศ. 2548 โดยบทวิจารณ์ชิ้นหนึ่ง ๆ อาจเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์เพียงเรื่องหนึ่งเรื่องเดียว หรือมากกว่าหนึ่งเรื่องก็ได้ ทว่าต้องมีลักษณะของการแสดงความคิดเห็นในเชิงวิจารณ์ ไม่ใช่บทความภาพยนต์ และในส่วนของบทวิจารณ์ที่ปรากฏอยู่ในนิตยสารทางภาพยนต์เล่มดังกล่าวนั้นจะต้องปรากฏชื่อของนักวิจารณ์ คือ ประวิทย์ แต่งอักษร กำกับบทวิจารณ์นั้น ๆ เสมอ กล่าวได้ว่าการเลือกบทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

จากข้อกำหนดในการเลือกบทวิจารณ์ภาพยนตร์ดังกล่าว ทำให้ได้บทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่จะใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 23 ชิ้น แม้ว่าในปี พ.ศ. 2548 นิตยสารสตาร์พิกส์ จะมีการตีพิมพ์ผลงานของ ประวิทย์ แต่งอักษร จำนวนทั้งสิ้น 24 ผลงาน ก็ตาม แต่เนื่องจากผลงานที่ชื่อ “100 Years...100 Movie Quotes : คำคน คำคม,” ในเล่มที่ 661 (ปกซ์หลังสิงหาคม 2548) มีลักษณะของบทความ ไม่ใช่บทวิจารณ์ จึงไม่ถูกเลือกมาทำการศึกษา

บทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในนิตยสารสตาร์พิคส์ ปี พ.ศ. 2548 จำนวน 23 ชิ้น ที่จะนำมาใช้ในการศึกษา มีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. "The Phantom of the Opera (1925) : ปีศาจจำแลง," สตาร์พิคส์ 646 (ปกัษแรกมกราคม 2548):101-103.
2. "Blue (1993) : ...And Life Goes On," สตาร์พิคส์ 647 (ปกัษหลังมกราคม 2548):65-67.
3. "The Purple Rose of Cairo (1985) : Reality Bites," สตาร์พิคส์ 648 (ปกัษแรกกุมภาพันธ์ 2548):93-95.
4. "All About Eve (1950) : ชินเดอเรลล่าจำแลง," สตาร์พิคส์ 649 (ปกัษหลังกุมภาพันธ์ 2548):85-87.
5. "Serpico (1973) : เซอร์ปิโก้ อันตราย," สตาร์พิคส์ 650 (ปกัษแรกมีนาคม 2548):93-95.
6. "Unforgiven (1992) : ไ่บ่บาปด้วยบุญปิ่น," สตาร์พิคส์ 651 (ปกัษหลังมีนาคม 2548):57-59.
7. "Blade Runner (1982) : เครื่องปิ้งขนมปังที่รัก," สตาร์พิคส์ 652 (ปกัษแรกเมษายน 2548):97-99.
8. "Alfie (1966) : มุลค่าของเสรีภาพ," สตาร์พิคส์ 653 (ปกัษหลังเมษายน 2548):97-99.
9. "Before Sunrise (1995) : A Night to Remember," สตาร์พิคส์ 654 (ปกัษแรกพฤษภาคม 2548):97-99.
10. "Three Days of the Condor (1975) : สามวันอันตราย," สตาร์พิคส์ 655 (ปกัษหลังพฤษภาคม 2548):93-95.
11. "The War of the Worlds (1953) : สงครามล้างโลก," สตาร์พิคส์ 656 (ปกัษแรกมิถุนายน 2548):93-95.
12. "Mr. and Mrs. Smith (1941) : เมียชั่วคราว ผัวชั่วคิ่น," สตาร์พิคส์ 657 (ปกัษหลังมิถุนายน 2548):101-103.
13. "โรงแรมนรก (พ.ศ. 2500) : มรดกหนังไทย มรดกหนังโลก," สตาร์พิคส์ 658 (ปกัษแรกกรกฎาคม 2548):97-99.

14. "Salesman (1969) : อวสานเซลส์แมน," สตาร์พิคส์ 659 (ปีกลังกรกฎาคม 2548):95-97.
15. "Anna and the King of Siam (1946) : ครูชาวอังกฤษแห่งราชสำนักสยาม," สตาร์พิคส์ 660 (ปีกลังกรกฎาคม 2548):93-95.
16. "Bonnie and Clyde (1967) : หนุ่มหัวสาวเหี้ยม," สตาร์พิคส์ 662 (ปีกลังกันยายน 2548):95-97.
17. "Ed Wood (1994) : ชัยชนะของคนทำหนังหางแถว," สตาร์พิคส์ 663 (ปีกลังกันยายน 2548):93-95.
18. "Scenes from a Marriage (1973) : Till Death Do Us Part...?," สตาร์พิคส์ 664 (ปีกลังตุลาคม 2548):89-91.
19. "Doctor Zhivago (1965) : 40 ปีแห่งคุณค่า, แรงบันดาลใจและความรัก," สตาร์พิคส์ 665 (ปีกลังตุลาคม 2548):131-133.
20. "The Lady Vanishes (1938) : คุณยายหายวับ," สตาร์พิคส์ 666 (ปีกลังพฤศจิกายน 2548):93-95.
21. "Trainspotting (1996) : ชีวิตบัดซบ," สตาร์พิคส์ 667 (ปีกลังพฤศจิกายน 2548):105-107.
22. "King Kong : มนต์รักอสูร," สตาร์พิคส์ 668 (ปีกลังธันวาคม 2548):115-117.
23. "When Harry Met Sally (1989) : เพื่อนเก่าวันก่อน," สตาร์พิคส์ 669 (ปีกลังธันวาคม 2548):115-117.

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับตัวผู้วิจารณ์ภาพยนตร์ เช่น ข้อเขียนที่ไม่ใช่บทวิจารณ์ภาพยนตร์ บทความ บทสัมภาษณ์ ฯลฯ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์ ตัวอักษร เพื่อเป็นฐานที่ใช้รองรับการวิเคราะห์มุมมองต่าง ๆ ในการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวัติศาสตร์ ตัวอักษร ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลประเภทเอกสารทั้งในข้อ 1.1 และ 1.2 นี้ ผู้วิจัยมีอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว นอกจากนั้นเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากห้องสมุดคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหอสมุดแห่งชาติ โดยส่วนใหญ่จะเก็บรวบรวมด้วยการถ่ายสำเนาจากต้นฉบับ

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

ประวิทย์ แต่งอักษร คือ แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลที่สำคัญเนื่องจากอยู่ในฐานะผู้ผลิตบทวิจารณ์ภาพยนตร์โดยตรง สำหรับในส่วนของการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการนั้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมุ่งประเด็นคำถามไปถึงเบื้องหลังของกระบวนการสร้างสรรค์งานวิจารณ์ภาพยนตร์ เช่น ภูมิหลังส่วนตัวทางที่นำมาสู่เวทีแห่งการวิจารณ์ภาพยนตร์ การเลือกภาพยนตร์ที่จะเขียนวิจารณ์ ระบบหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการวิจารณ์ เช่น หลักเกณฑ์ในการประเมินคุณค่า เป็นต้น รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่อาจจะมีผลต่อกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร

ผู้วิจัยมีวิธีในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลโดยการติดต่อทางโทรศัพท์ที่ไปนัดหมายเพื่อขอไปสัมภาษณ์โดยตรง เบอร์โทรศัพท์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร นี้ได้มาจากสำนักงานของนิตยสารสตาร์พิกส์ ที่ ประวิทย์ แต่งอักษร เขียนงานวิจารณ์ภาพยนตร์ประจำที่นี่ ส่วนสถานที่ในการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยได้ทำการติดต่อตกลงกับ ประวิทย์ แต่งอักษร ตามความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลประเภทเอกสาร

1.1 ปัญหาการวิจัยข้อที่ 1 : กระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร มีคุณลักษณะอย่างไร

ในการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทเอกสารเพื่อตอบปัญหาการวิจัยข้อที่ 1 นี้ ผู้วิจัยใช้หลักในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจะสำรวจตรวจตราบทวิจารณ์ภาพยนตร์ทั้งหมดของ ประวิทย์ แต่งอักษร ตามทฤษฎีการวิจารณ์ภาพยนตร์ ว่า ประวิทย์ แต่งอักษร มีรูปแบบการวิจารณ์ตามแนวทางใดและมีวิธีการในการนำเสนอบทวิจารณ์อย่างไร

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อค้นหาเอกลักษณ์ของบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในแง่

- ลักษณะของภาพยนตร์ที่เขียนถึง
- ขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์
- จำนวนภาษาและลีลาการเขียน
- รูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องการเชื่อมโยงเนื้อหา (Intertextuality) มาช่วยในการวิเคราะห์ลักษณะความเชื่อมโยงเนื้อหาจากสื่อภาพยนตร์มาสู่บทวิจารณ์ภาพยนตร์ ที่ปรากฏในขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์ด้วย

1.2 ปัญหาการวิจัยข้อที่ 2 : ประวิทย์ แต่งอักษร ได้แสดงบทบาทหน้าที่อันใดบ้างในกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทเอกสารเพื่อตอบปัญหาการวิจัยข้อที่ 2 นี้ ผู้วิจัยยังคงยึดหลักของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งจะวิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ที่ปรากฏในงานวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ทั้งหมด โดยเทียบเคียงจากทฤษฎีบทบาทและหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชนและบทบาทหน้าที่ของนักวิจารณ์ภาพยนตร์

บทบาทหน้าที่ที่ผู้วิจัยจะพิจารณามีอยู่ 5 บทบาทหน้าที่ด้วยกัน อันได้แก่

1.2.1 บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร

ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ประวิทย์ แต่งอักษร มีบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารก็ต่อเมื่อในบทวิจารณ์นั้น

- ให้ข้อมูลข่าวสารว่ามีภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ อยู่ในสังคม หรือ
- ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้กำกับภาพยนตร์ หรือ
- ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ของภาพยนตร์

1.2.2 บทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความ

ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ประวิทย์ แต่งอักษร มีบทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความหมายภาพยนตร์ก็ต่อเมื่อในบทวิจารณ์นั้น

- มีการตีความที่มุ่งค้นหาความหมายของเรื่อง หรือเนื้อหาสำคัญของเรื่อง : เป็นการค้นหาว่าผู้สร้างภาพยนตร์หรือผู้กำกับภาพยนตร์ มีจุดมุ่งหมายอย่างไรในการนำเสนอภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ หรือ

- มีการตีความในลักษณะแยกพิจารณาองค์ประกอบของภาพยนตร์แต่ละส่วน เป็นการตีความจากการนำเสนอและกลวิธี : เป็นการตีความเฉพาะส่วน อาจจะเป็นการตีความเฉพาะฉาก (scene) หรือตีความเฉพาะองค์ (sequence) โดยพิจารณาการนำเสนอด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาพยนตร์ เช่น ภาพ มุกตลก การจัดแสง และการลำดับภาพ เป็นต้น

1.2.3 บทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่าภาพยนตร์

ผู้วิจัยมีเกณฑ์พิจารณาว่า ประวิทย์ แต่งอักษร มีบทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่าภาพยนตร์ ก็ต่อเมื่อบทวิจารณ์ภาพยนตร์นั้น

- มีการประเมินคุณค่าภาพยนตร์โดยรวม : คือเป็นการตัดสินใจให้ผู้อ่านทราบว่า ภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ ดีหรือไม่ อย่างไร หรือ

- มีการประเมินคุณค่าองค์ประกอบของภาพยนตร์แต่ละส่วน : คือเป็นการตัดสินใจองค์ประกอบของภาพยนตร์ เช่น การกำกับภาพยนตร์ บทภาพยนตร์ การแสดง การถ่ายภาพ การลำดับภาพ และดนตรีประกอบ ฯลฯ ดีหรือไม่ อย่างไร

1.2.4 บทบาทหน้าที่ในการรายงานความเป็นไปทางสังคม

ผู้วิจัยมีเกณฑ์พิจารณาว่า ประวิทย์ แต่งอักษร มีบทบาทหน้าที่ในการรายงานความเป็นไปทางสังคม ก็ต่อเมื่อบทวิจารณ์ภาพยนตร์นั้นมีการรายงานสภาพแวดล้อมและความเป็นไปในสังคมใดสังคมหนึ่งหรืออุตสาหกรรมภาพยนตร์แห่งใดแห่งหนึ่ง ที่ทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงบทบาทของความเป็นไปนั้น โดยเนื้อหาสำคัญของการรายงานนั้นมักจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของภาพยนตร์ที่เขียนถึง

1.2.5 บทบาทหน้าที่ในการชักจูงใจ

ผู้วิจัยมีเกณฑ์พิจารณาว่า ประวิทย์ แต่งอักษร มีบทบาทหน้าที่ในการชักจูงใจ ก็ต่อเมื่อบทวิจารณ์ภาพยนตร์นั้นมีการชักชวน จูงใจ ทำให้เชื่อ หรือกระตุ้นเร้าให้ผู้อ่านบทวิจารณ์เกิดการตัดสินใจหรือเห็นคล้อยตามนักวิจารณ์ในการหาโอกาสชมภาพยนตร์เรื่องที่นักวิจารณ์กำลังพูดถึง

สำหรับการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ที่ปรากฏในบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร นี้ ผู้วิจัยจะใช้ตารางแบบตรวจสอบการทำบทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ทั้ง 5 ประการดังที่กล่าวไปแล้ว ประโยชน์ของการใช้แบบตรวจสอบดังกล่าวทำให้สามารถแยกแยะบทบาทหน้าที่ที่ปรากฏในบทวิจารณ์ภาพยนตร์ได้อย่างเด่นชัดมากขึ้น (ดูตารางในหน้าถัดไป)

ตารางที่ 3.1

แบบตรวจสอบบทบาทหน้าที่ที่ปรากฏในบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร

บทวิจารณ์ภาพยนตร์เรื่อง.....

บทบาทหน้าที่	มี/ ไม่มี	ตัวอย่างของข้อความ
1. บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร		
2. บทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความ		
3. บทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่า		
4. บทบาทหน้าที่ในการรายงานสภาพ ความเป็นไปในสังคม		
5. บทบาทหน้าที่ในการชักจูงใจ		
6. บทบาทหน้าที่อื่น ๆ		

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) มาวิเคราะห์ว่า ประวิทย์ แต่งอักษร มีขั้นตอนในการได้มาซึ่งบทวิจารณ์ภาพยนตร์ชิ้นหนึ่ง ๆ ได้อย่างไร ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของนักวิจารณ์จะทำให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของผู้สร้างงานและความคิดพื้นฐานต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในบทวิจารณ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจได้ดีขึ้นถึงกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของ ประวิทย์ แต่งอักษร โดยเฉพาะเมื่อผู้วิจัยสามารถเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร

การนำเสนอข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลดังกล่าวโดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในส่วนของภูมิหลัง ภาพยนตร์ที่เขียนวิจารณ์ ขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์ สำนวนภาษาและลีลาการเขียน และรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ ผู้วิจัยได้นำเสนอในบทที่ 4 ในขณะที่บทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในฐานะนักวิจารณ์ภาพยนตร์นั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอในบทที่ 5 ส่วนในบทที่ 6 จะเป็นการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะอื่น ๆ